

ROZDÍLY A SPOLEČNÉ RYSY SPISŮ KODEXU VII

Všechny spisy kodexu VII jsou označeny názvy, které se ovšem liší svým umístěním. *Parafráze Sémova* a *Poučení Silvanova* mají název na začátku textu jakožto nadpis, zatímco *Druhý traktát velkého Séta* a *Tři Sétovy stěly* až na konci textu (*subscriptio*). Mezi těmito dvěma skupinami stojí *Zjevení Petrovo*, jehož název je uveden jak na začátku, tak na konci textu; v obou případech je od textu výrazně oddělen volným řádkem, odražením od okraje nebo umístěním doprostřed a zdobením. Tento spis se jakožto třetí z pětice textů nachází ve středu knihy a kniha má kaligrafickou úpravu. Proto má smysl otázka, zda umístění názvu třetího textu jako nadpisu i *subscriptio* je náhoda, nebo bylo zvoleno záměrně – text jako by těmito názvy opticky spojoval dva předcházející spisy se dvěma spisy následujícími.

Pokud jde o podobu názvů, můžeme spisy rozdělit do dvou skupin, které sdílejí určité podobnosti. Jsou tu spisy s řeckým utvářením názvů, a to nejen výběrem slov (jenž sám o sobě koneckonců nijak nevypovídá o řecké předloze), ale také syntakticky, tedy s odpovídajícími řeckými deklinačními koncovkami: *apokalypsis Petru* (*Zjevení Petrovo*) a *deuteros logos tú megalú Séth* (*Druhý traktát velkého Séta*). Druhou skupinu tvoří ostatní tři spisy, jejichž tituly mají koptskou syntax: *Parafráze Sémova*, *Poučení Silvanova* a *Tři Sétovy stěly*.

Dalším společným rysem těchto spisů je, že název u některých zároveň označuje žánr. S naprostou jistotou to platí o spisu *Zjevení Petrovo*, který žánrově naplňuje, co slibuje titul: je to totiž apokalypsa neboli zjevení. Také *Poučení Silvanova* jsou, pokud jde o žánr, tím, co oznamuje už koptsky formulovaný název: „naukami“, totiž „christianizovanou sapienciální naukou helénistického židovství“.⁹³ A výraz *logos* („slovo, řeč“) v názvu *Druhého traktátu velkého Séta* by mohl být narážkou na řeč zmrtvýchvstalého Krista k následovníkům prodlévajícím na zemi, takže můžeme tento spis žánrově charakterizovat jako zjevovatelskou řeč.⁹⁴

Žánrové určení naproti tomu z názvu neodvodíme v případě spisu *Tři Sétovy stěly* a neodvodíme je ani ze začátku textu (*incipit*). „Tři Sétovy stěly“ uvedené přímo v titulu jsou obsahem zjevení uvedeného jak na začátku textu (118,10), tak na jeho konci (127,25n). V textu se objevují znovu, když se uvádějí jako první, druhá a třetí stěla a slouží jako členící mezititulky nad odpovídajícími textovými

problème de leur classification. Actes du colloque tenu à Québec du 15 au 19 septembre 1993, (BCNH.É 3), Québec – Louvain – Paris 1995, str. 3–50, zde str. 19.

⁹³ Schenke – Funk, „Silvanus“, *NHD Studienausgabe*, 2007, str. 418.

⁹⁴ G. Riley, „Introduction to VII,2: Second Treatise of the Great Seth“, in: B. A. Pearson (ed.), *Nag Hammadi Codex VII*, 1996, str. 130–133.

pasážemi, které tvoří zcela jednoznačně hymny. Tento spis můžeme tedy považovat za liturgický text.⁹⁵

Identitu názvu a žánr nenalezneme ani v *Parafrázi Sémově*. Její titul a první část takzvaného *incipitu* (tj. začátku textu), totiž *parafrasis* = „opis“, kontrastuje s pojmem „zjevení“, jak je spis označen ve druhé části *incipitu* a jemuž odpovídá i povaha celého textu. „Opis (*parafrasis*) totiž není v žádném případě zjevení“, jak konstatuje H.-M. Schenke.⁹⁶

Spisy mají tedy různý obsah. Bylo by nicméně kupodivu, kdyby se mezi nimi nedaly najít žádné spojitosti – koneckonců byly společně svázány do jednoho kodexu. Už tato skutečnost musela mít své důvody. Ty snad můžeme hledat mimo jiné ve čtenářských návycích toho, kdo tuto knihu nechal sestavit nebo texty z vlastního popudu opsat do společného kodexu. Někteří badatelé (H.-Ch. Puech, J. Doresse), na něž snad zapůsobila i úprava a odlišné umístění titulu spisu *Druhý traktát velkého Séta*, zpočátku pomýšleli na to, že jeho název vzal tehdejší písař doslovně a pochopil ho jako druhý v pořadí, a proto jej také v kodexu umístil na druhé místo, takřka jako pokračování *Parafráze Sémovy*; od níž jej neodděluje nadpis ani kolofón, nýbrž pouze tence nakreslené *paragrafi*. Jiní vycházeli ze sekundárního charakteru titulu *Druhý traktát velkého Séta. Parafráze Sémova* a *Druhý traktát* podle nich nebyly původně koncipovány jako dílo o dvou částech a svázány společně, nýbrž *Druhý traktát velkého Séta* získal svůj titul až v pozdější fázi, kdy už se tyto dva spisy interpretovaly v duchu zmíněných úvah, byly dány do souvislosti a v tomto pořadí opsány také do našeho kodexu.⁹⁷ Tím se však nevysvětluje výskyt ostatních spisů v témže kodexu. Pokus o vysvětlení najdeme u M. A. Williamse – ve spisu *Parafráze Sémova* spatřuje staré svědectví (*testimony*) o původu čistoty a nečistoty, tématem *Druhého traktátu velkého Séta* je pak Kristovo sestoupení a kontrast mezi pravým následováním a nepravou tradicí; *Zjevení Petrovo* obsahuje protichůdné tradice o Kristově smrti, ve spisu *Poučení Silvanova* najdeme nabádání k bohublému způsobu života a svědectví křesťanské moudrosti, a poslední traktát *Tři Sétovy stěly* nás obeznámí s vizionářským vstoupením a s modlitbami.⁹⁸ Celkové uspořádání kodexu VII lze podle něho

⁹⁵ Přehled obsahového členění viz J. E. Goehring, „Introduction to VII,5“, 1996, str. 374–379. Viz také H.-M. Schenke, „Die drei Stelen des Seth (NHC VII,5)“, in: *NHD Studienausgabe*, 2007, str. 433–435.

⁹⁶ H.-M. Schenke, „Die Paraphrase des Sêem (NHC VII,1)“, in: *NHD Studienausgabe*, 2007, str. 377n. Naproti tomu B. A. Pearson, „The CGL Edition“, 1997, str. 50, označuje tento traktát jako „apokalypsu obsahující gnostické zjevení“.

⁹⁷ Srv. argumentaci u Rileyho, „Introduction to VII,2“, 1996, str. 131–133, a shrnutí u Pearsona, *op. cit.*, str. 53–55.

⁹⁸ Srv. Williams, „Library as Collection(s)“, 1995, str. 17.